

ספטמבר 2016

נייר עמדה מטעם פורום ארגוני צעירות:

הצורך לשנות את מודל התקצוב של שירותי רווחה לצעירות בישראל¹

בשנים האחרונות מתקשים ארגונים המפעילים ומפתחים שירותי רווחה לנשים צעירות להעניק שירותים רציפים ואיכותיים שיתנו מענה לכל תחומי חייהן. הסיבה העיקרית לכך היא שהמודל הנוכחי להתקשרות עם הארגונים ותקצוב השירותים אינו מותאם למאפייניהן של צעירות בגילאי 18-25 ולאופי השירותים עבורן.

פורום ארגוני צעירות קורא להקמת צוות משימה בין-מגזרי שיכלול מציגים ממשד הרווחה, משרד האוצר, משרד ראש הממשלה, השלטון המקומי ופורום ארגוני צעירות. הצוות יפעל במשותף למציאת פתרונות לקשיים הנובעים ממודל תקצוב השירותים, ובין היתר ידון במודל התעריפים, עדכונם, דרכי ומשך ההתקשרות עם מפעילי השירות, העברת התקציבים למפעילים, דיווח ועוד.

לצעירות במצבי סיכון מאפיינים ייחודיים הדורשים ראייה מגדרית בפיתוח ותקצוב שירותים עבורן: הן סובלות יותר מאלימות מילולית ומינית בזירה הציבורית והפרטית; אסטרטגיות ההישרדות שלהן חושפות אותן למערכות יחסים פוגעניות הכרוכות באלימות, ניצול מיני וזנות, שימוש בחומרים ממכרים ועבריינות; הן מבטאות מצוקה באופן שונה מצעירים ונטויות יותר לסבול מהפרעות נפשיות וקשיים מופנמים; הן מושכות את תשומת הלב הציבורית בדרך כלל כשהן כבר במצב אקוטי; הן מרוויחות פחות מגברים ומתקשות לכסות הוצאות בסיסיות כמו דיור או לימודים; וכן, צעירות בוגרות השמת חוץ ביתית מתמודדות עם הורות בגיל צעיר יותר מצעירים ומצבן הכלכלי קשה יותר.

המודל הנוכחי להתקשרות עם הארגונים ולתקצוב השירותים אינו מתאים למאפיינים הייחודיים של צעירות במצבי סיכון ומצוקה ומקשה על הארגונים להעניק שירותים רציפים ואיכותיים.

המודל הנוכחי להתקשרות ותקצוב מתאפיין במספר בעיות מרכזיות:

א. שיטת המכרזים ותקצוב בחסר של השירותים

- תת תקצוב: התעריפים אינם כוללים מרכיבים חיוניים להפעלת השירותים והארגונים נאלצים לשאת בעלויות השונות, כגון: תחזוקה, מחשוב, הכשרות, תקורה, עלויות איתור של צעירות הזקוקות לשירותים, ועוד.

¹ נייר עמדה זה מבוסס על המחקר "שירותי רווחה לצעירות בישראל: בחינה של מודל ההפעלה והתקצוב", שבוצע על-ידי מרכז אדוה.

- **ועדת תעריפים:** בוועדת התעריפים של משרד הרווחה אין ייצוג לנציגי ציבור ולא מתקיימת היוועצות עם הארגונים המפעילים שמכירים היטב את הצרכים הייחודיים של הצעירות. התעריפים עצמם חסויים ומתפרסמים רק במכרזים.
- **כוח אדם:** מכרזים רבים כוללים תעריפים למשרות חלקיות וזעירות ותעריף ההעסקה הנגזר מהן לעיתים אינו עולה בקנה אחד עם שכר מינימום ענפי בשירות הציבורי. דבר זה מקשה על ארגונים לגייס כוח אדם מקצועי או משית עליהם עלויות נוספות.
- **רשויות מקומיות באשכולות כלכליים-חברתיים נמוכים מתקשות להעמיד מימון תואם** (מאצ'ינג), מה שמוביל לפערים בפריסת השירותים ובאיכותם בין לבין רשויות מבוססות.
- **בשיטת המכרזים להפעלת השירותים כפי שהיא קיימת כיום, ניתן משקל משמעותי לקריטריון של חוסן כלכלי של המפעילים ולא ניתן משקל מספק לקריטריון המקצועיות.**
- **תקצוב על פי קטגוריות שמקשות על צעירות לקבל שירות:** תקצוב השירותים מתבצע לפי קטגוריות של מצבי סיון, דבר שעלול לסכל הגעה של צעירות שלא מעוניינות שיתייגו אותן. כמו כן, הקטגוריות הקיימות לא מאפשרות תקצוב שירותים הוליסטיים.

ב. בעיות בשיטת התקצוב באמצעות הועדות

- **תקצוב בשיטת הועדות הופך את הארגונים לאחראים על הגבייה מהרשויות המקומיות:** צעירות מחוסרות עורף משפחתי ניידות ועוברות בין ערים ולא תמיד מתגוררות ברשות בהן הן רשומות במרשם. דבר זה מקשה על הארגונים לקבל תשלום מרשות המוצא והארגונים נאלצים להסיט משאבים לצורכי גבייה ורדיפה אחרי רשויות.
- **הארגונים כספקי אשראי:** בשיטת הועדות **נוצרים פערים בין מועד מתן השירות ומועד קבלת התשלום עבורו.** הדבר מחייב את העמותה להעמיד מימון ביניים עד להשלמת גביית הועדות.
- **אי התאמה בין מספר הועדות ומספר מקבלות השירות:** לעיתים מספר הצעירות שמקבלות את השירות עולה על מכסת הועדות, כך שהארגונים נאלצים להשלים את הפער התקציבי.
- **מודל הועדות מבוסס על כך שצעירות יופנו מהרשות לאחר אישור תקציבי, אולם בפועל רבות מהן מגיעות ישירות למפעיל השירות שנדרש לפנות לרשות. מדובר במנגנון מסורבל ובירוקרטי, שלעתים מסכל את ההשמה.**
- **התקצוב מוגבל לשנה, אינו מאפשר מיצוי הליך טיפולי, מייצר חוסר ודאות לגבי משך והיקף המימון הציבורי מקשה על תכנון ארוך טווח ועל העסקת צוות עובדות על בסיס קבוע.**

המלצות פורום ארגוני צעירות:

1. ההמלצה המרכזית הינה **להקים צוות משימה בין-מגזרי לבחינת מודל התקצוב וההפעלה של שירותי רווחה לצעירות**. הצוות יכלול נציגים ממשד הרווחה, משרד האוצר, משרד ראש הממשלה, נציגי השלטון המקומי ופורום ארגוני צעירות.
2. מינוי נציג/ות ציבור, בעלות מומחיות בשירותי רווחה לצעירות, לוועדת תעריפים.
3. **בחינה מחדש של תעריפי השירות** על מכלול רכיביהם תוך דיאלוג עם מפעילי השירותים.
4. **שינוי שיטת התקצוב באמצעות שיטת ההועדות**.
5. שיפור איסוף ופילוח נתונים על-פי מגדר וקבוצות אוכלוסיה נוספות על-מנת לשפר את מגוון השירותים.
6. **פיתוח שירותים חסרים**, למשל עבור צעירות ערביות.
7. פיתוח מודלים חדשים להתקשרות עם הארגונים שיאפשרו הארכת משך ההתקשרות בהפעלת תכניות לטווח ארוך, הגמשת מודל המיזם המשותף ועוד.²
8. יש לצמצם פערי מימון בין רשויות על-ידי **מימון דיפרנציאלי**, בדומה לנעשה במסגרת התכנית הלאומית לנוער בסיכון.

"**פורום ארגוני צעירות**" פועל מאז שנת 2011 למען שיפור מצבן של צעירות, שיפור איכות שירותי הרווחה לצעירות ולהרחבת השירותים באמצעות קידום תפיסות חדשות של שירות וקידום דיאלוג בין משרד הרווחה לארגונים.

הפורום כולל ארגונים מרכזיים המפעילים ומפתחים שירותי רווחה לצעירות בישראל, בהם: עלם, אותות, החצר הנשית, איתך - مَعَكَ משפטניות למען צדק חברתי, אל הלב, תכנית המנטורינג תל-אביב, מרכז רותם לקידום וחקר צעירות – מכללת ספיר, ילדים בסיכוי, בת עמי, הקליניקה הסוציו-משפטית - המכללה למנהל, מהפך - تغيير, نعم - נע"ם - נשים ערביות במרכז, מרכז סיוע לנפגעות תקיפה מינית בתל-אביב, עמותת ידידים.

² המלצה דומה ניתנה על ידי הצוות המקצועי לבדיקת יחסי משרד הרווחה עם החברה האזרחית והמגזר השלישי משנת 2004 (כנפו ואח', 2004).